

ՈՒՂՅՆ ՈՒ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Հարկանելով սրբինգ բմբուկ,
 Փարիզի մէջ շուրջ կ'ամլին մարդիկ մի օր
 Ուրս մ'հոյակապ, յաղաքագուկ,
 Որ թունուզէն շիսակ բերուած էր անդ դեռ նոր.

Եւ բիւրաւոր հետաքրքիր ալ անձկագին
 Զայն դիտելով արգելի էին անոր անցքին .
 Մեծանուն մ'որ մըտերմի տեղ բուէր միայն
 Իւր ոտից տակ գերի տեսնել զաշխարհ համայն ,
 Սկսաւ գովել ուղիքն կեցուածքն հեզ ու խոնարհ .
 Իշխան մ'անոր լուրջ դէմքին վրայ կը զարմանար .

Մինչ ազան մ'ալ , եռանդագին ,
 Կը դրուաւէր յաղթ կենդանւոյն ժուժկալ հոգին .

Երբ սապասող մ'եղաւ ըսաւ .

— Տեա՛րք , լըսուեցան խօսքեր անբաւ .

Բայց մեծագոյն արժանիքն իւր՝ չը յայտնեց մարդ .

Տեսէ՛ք իւր բարձր ուսին վերել

Բըլրաձեւ կուգն այն շնորհազարդ ,

Այդ բեռան տակ՝ որ՛քան բերել

Կ'երեւի նա , եւ իւր դէմքն ալ ո՛րքան՝ այնու՝

Մի վեհուքիւն եւ շուք կ'առնու...»

— Կը նըմանինք սապասողին՝ զոր կը ծաղրենք .

Զի գրեթէ միշտ անոր պէս հիշք կը վարուինք մեզք .

Զի մարդ այլոց գովեստ , ներքով կարդալով յար ,

Զինքն իսկ գովէ անգիտաբար :

Լր Պայեի

Թարգ. ՍԱՀՍԿ Ա. ԽԱՆՃԵԱՆ

ՅՈՒՍԱՀԱՏԵԱԼ ԾԵՐՈՒՆԻԻ ՄԸ ՍՏԱՅԱԾ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԸ

Գերմանիոյ գաւառներուն մէջ կ'բը-
 նակէր սնանկացեալ այլ դժբաղդ ծե-
 րունի մը ընտանեօք հանդերձ : Խեղ-
 ճուկ կիսաւեր դղեակի մը մէջ , հեռի
 աշխարհային ամեն խարուժիւններէ և
 վայելքներէ , չքաւորութեան լուծին
 տակ մատնուած չ'գիտէր այդ ծերու-
 նին այլ եւս իր սեփական արհեստն
 եղող գերձակութեան պաշտօնն շարու-
 նակել գէթ օրապահիկ մը հայթայթե-
 լու և սնուցանելու համար այն թշուա-
 ռացեալ մանուկներն որք պատառ մը

հացի կարօտ լինելով արտասուալից հա-
 ռաչանքներով կ'կրծէին իրենց սիրտն
 ու հոգին :

Ընթերցողին կ'թողում երեւակայել
 այդ ցաւալի կացութեան մնացորդներն ,
 զգայուն սիրտ մը պէտք էր գէթալ , բա-
 րեպաշտ հոգի մը պէտք էր օգնու-
 թեան հասնիլ այդ կարօտեւոյ , դոյզն
 ինչ միտիթարելու և կերակրելու հա-
 մար :

Ծնողք և զաւակունք անդադար ի-
 րենց ուժաթափ բազուկներն դէպ ի
 երկին բարձրացուցած , ողորելի քաղցր
 ակնուրկներով երկնային բարձր զօրու-
 թեան գթութիւնն կ'հայցէին : Դառն ,

արտառվածներ գետին կ'հեղուն այն ցամքած այտերէն. ո՛վ յուսահատութիւն, ի՛նչ մեծ պատրանք:

Ութսուն և ինն ծաղկոտ ու ծիծաղկոտ գարուններ թւակոխած էր այն պատկառելի ծերունին և փոխան իւր այնքան փորձառութեան և աշխատութեան անողոք հարուածի մը տակ ճնշուած, արիւնոտ սիրտ մը կրելու և դժբաղդ ճակատագիրն անիծելու թըշուառ կացութեան մէջ կը գտնուէր:

Հագած էր պատառուն հագուստ մը, մերկ էին իւր ստներ, կ'կոթնէր երկայն գաւազանի մը, ձիւնի նման ըսպիտակ և երկայնաթել մօրուքներն զինքն պատկառելի հանդիսացուցած էին: Խեղճը իւր ծանօթաց և բարեկամաց օգնութեան կ'դիմէր, բայց և ոչ մին իրեն կ'օգնէր, օր մը այլ եւս յուսահատութեան վերջին աստիճանին մատնուած, գրեթէ բոլորովին չուարած, ուրիշ միջոց մը չ'գտներ այլ միայն կ'մտադրէ մօտաւոր անտառ մը երթալ և հոն մօտաանջութեան մէջ թաղուելով, պատահական ճամբորդի մը եթէ մի գուցէ հանդիպի, ի յայտ առնէ իր կացութիւնն և օգնութիւն մը խնդրէ: Ահաւասիկ Բարձրելոյն առատ գթութեան ցոյցներէն մին, ահաւասիկ ջերմեռանդ ազօթքի մը հատուցումն, պատմենք թէ ի՞նչ պատահեցաւ հոն մեր յարգելի ծերունիին.

Երբ անտառին մէկ անկիւնն սգլած միշտ ազօթելով կ'զբաղէր և մտահոգութեամբ կ'տառապէր, յանկարծ մարդկային ոտից հետքերու տրոփիւններ հագիւ լսելի եղան իւր ծանրացեալ ականջներուն, ուշադիր աչքերն յարեց և ակնապիշ մնաց պահ մը զարմացեալ. բարեբախտաբար բեռնակիր մը որ իւր յարատե աշխատութեամբ

հագիւ 40 ֆիօրին աւելցուցած էր և զայն քովը կ'կրէր, անցաւ անկից, երբ տեսաւ այս ծերը՝ կարծեց որ գող մ'է, վախնալով որ զինքը չ'սպաննէ, խեղճ իր գրպանէն հանելով այն փոքրիկ պարկն որուն մէջ պահած էր իւր շահած վերոյիշեալ 40 ֆիօրին, յանձնեց անոր. ծերունին զարմացած անոր նայեցաւ և պահ մը անխօս մնաց, ապա ըսաւ ջերմագին, «Ասուած ձեզ կրկնապատիկ վարձացանոց լինի եւ երբէք այդ ներկայ կացութեանդ աւելի դժբաղդ վիճակի մը չ'առժանացնէ գեղ:» Ապա նորա ոտքն իյնալով խնդրեց անորմէ թախանձագին որ երբէք այս իրողութիւնն չ'պատմէ ուրիշի մը և չ'մատնէ զինք կառավարութեան սուտ փաստ մը յառաջ բերելով:

Բեռնակիրը ծերունւոյն խօսքերը լսելով զարմացաւ և ըսաւ՝ «Ես տեսնելով քու ցաւալի կացութիւնդ խեղճն չ'մարեցի քու վիշտդ ու տառապանքդ, և փափաքեցայ քու այդ եղիւելի վայրկեաններուդ մէջ, իմ սոյն դոյզն նուէրովս թեթեւցնել ներկայ վիշտդ ու մըտահոգութիւնդ»:

Ծերը պատասխանեց ջերմ խոնարհութեամբ, «Կաղաչեմ հաճեցէք գալ իմ ետեւս, սիրելի բարեկամ, երթանք տուն ի միասին և ցոյց տամ ձեզ ընտանեացս և իմ դառն վիճակը:» Բեռնակիրն չ'կարենալով մերժել սոյն բարեսիրտ ծերունւոյն աղաչանքն երկուքն ի միասին մեկնեցան այդ պատմական վայրէն յամրաքայլ:

Այն պահուն երբ դղեակ հասնէ բեռնակիրն չ'կարողացաւ զսփել այն գառնութիւնն որ կ'զգար իր վրայ և այն վիշտն ու տխրանքն որ կ'ծաւալէր ի տես այն չորս սիրասուն մանկանց սրտնք անակին սեմին վրայ նըս-

տած, անօթութենէ գրեթէ նուազած, բոլորովին նիհար ու ուժաթափ էին: Երբ տեսան ու իրենց հայրն սիրելի բարեկամի մը թեակից քիչ շատ խնդումքերես կ'գար, խփոյն անոր վրայ վազեցին և գոչեցին վշտահար, «Հայր, հայր, անօթի ենք, տուր մեզ գէթ պատառ մը հաց, որպէս զի մահէն ազատենք մեր հոգին և կարենանք կըտոր մը յագեցնել մեր ստամոքս»:

Ծերունին քիչ շատ խնդում Երես գրկեց զանոնք, ամենքն ալ սիրազին և բեռնակիրն հետ միասին տնակին ներսի սենեակն հրաւիրուեցան:

Հոն առաւել ցաւալի տեսարանի մը հանդիսատես եղան, ծերունւոյն կիսն, նուազած գետին ինկած էր, իր քով ուրիշ երկու մանուկներ տախտակամածին վրայ ինկեր էին անօթութենէ սանջուած: Այս ցաւալի տեսարանին վրայ, որ ամենէ անզգայ սիրտն իսկ ի գութ կ'շարժի, բեռնակիրն ալ չափազանց ցաւելով, աչքերն կ'լեցուն և դառնալով ծերունւոյն կ'ըսէ, «Իրօք ցաւալի է քու կայութիւնդ, աղօթող եմ Աստուծոյ իր բարձր պաշտպանութիւնն անպակաս ընէ, և զձեզ ամենայն փորձանքներէ և պատահարներէ ազատ պահելով գէթ ձեր ամենօրեայ հացն անջնջելի լինի ձեր յարկին ներքեւ, այս խօսքերն ըսելով մեկնեցաւ, բոժանման խորին տալաւորութիւն մը և ցաւակցութիւնն իր հետ կրելով, մտադրելով նաև գէթ չարաթն անդամ մը իւր շահածէն փոքրիկ նպաստ մը հանել այդ ծերունւոյն: Շատ գոհ մնացած էր 40 թիօրինն այդ խեղճին տալուն և ուրիշ պարապ բանի մը չ'վատնելուն:

Ահաւասիկ բարեսպաշտութեան և զորմասիրութեան բարի օրինակ մը, ո-

րու հետեւիլ պարտաւոր ենք, ժառանգելու համար երկնային արքայութիւն, մաքուր սիրտ մը և գնահատելի յիշատակ մը, և այսպէս փառաւորութեամբ փառաւորուած կ'լինինք նմանապէս մեր նախահայրերն:

Յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Խ. ՇԱՀՈՒՄԵԱՆ

Զմիւռնիա

ԱՄՍՈՆԱՅԻՆ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ

Ո՛րքան գեղեցիկ եղանակ մ'է ամուսն, արեգակին այրիչ ճառագայթներն արգասաւոր կը դարձեն երկիրն որ իւր այլազան արտադրութիւնները կը պարգեւէ այնքան առատութեամբ բազմապատակ մշակին: Տարւոյն ամենէն հարուստ եղանակն ահա՛ որ ամենուն արամադրութեան ներքեւ կը դնէ իւր վայելքներն ու հրապոյրներն:

Ամբան մէջ են դալորոցականաց արձակուրդի օրերն. տարեկան աշխատութիւններէ վերջ, քաղցր է գեռահասակ մանուկներու համար վարժարանին նուիրական յարկէ դուրս ելնել. դաշտերու մէջ, լեռանց վրայ շրջիլ, վայելել բնութեան հրապուրելի տեսարաններն, շնչել արեգակին բարերար ճառագայթներուն ներքեւ դաշտային մաքուր օդն, թռչնիկներն և թիթեռնիկներն հալածել և մանկական խաղերով իրօտանաց ժամերն անցնել:

Ամբան մէջ կը բացուին բազանեաց դռներն, ծովեզերեայ գիւղերն ու քաղաքներն աւելի չքեղ երևոյթ մը կ'առնուն. հիւանդոտ և տկար կազմուածքի տէր մարդիկ բնութենէն կը խնդրեն իրենց մարմնոյն համար առողջութիւն, ծովու ջուրն իւր սարքագիտական բա-

ղաղթութիւններով եղանակին ջերմ աւուրց մէջ անհամեմատաբար օգտակար կը լինի մեզ :

Ամբան մէջ կը զարդարուին պարտէզներն և դաշտերն : վարդն , շահողրամն , յամիկն , մեխակն իւրեանց բոյրովն կը ընուն մթնոլորտն , իրենց

Ամառը իւր հետ կը բերէ այգեկութն , ամբան հրաժեշտի աւուրց մէջ այգեկութը կ'սկսի , այգիներն կենդանութիւն կ'ստանան , որթերուն մէջ բեռնաւորեալ իրենց գեղնորակ ուղիղներովն , հնձանները կը հաստատուին , օրհնեալ սպալոյն դէմ ահեղ հոտորածը

այլազան գոյներովն տկնախտից տեսարան մը կը պարզեն դիտողին , աւելցո՛ւր սոցա վրայ դաշտաց դաւորիքն , վարդի ծաղիկունքն , պտղատու ծառատաններն , իրենց բիւրաւոր արատդրութիւններովն , և կ'ունենաս եղանակ մը այնքան օգտակար աղքատին և հարուստին համար :

կը լինի , անոր հեղանիւթը կուտայ մեզ ըմպելեաց ամենէն ընտիրն մեր ուրախութեան և վշտի ժամերուն ընկերն :

Ամբան վախճանին մօտ զբօսաշրջիկներու և որսորդներու խումբեր երևան կ'երևեն , առաջինք սլալուսակ մ'ունենալով իրրեւ բովանդակ ինչք ճանապար-

հորդական ամէն առարկաներով լի, երկրէ՛յ՝ երկիր կը շրջին, ամէն ուրեք իրենց դադարն առնելով և բնութեան այլազան տեսարանները վայելելով. վերջինքն հրացան մ'ունին միայն, և անոր անհրաժեշտ առարկայներն. ամէն ուրեք կ'այցեն, կը մագլցին լեռանց կողերուն վրայէն կը մտնեն ծառախիտ պուրակներու մէջ և ամէն վտանգ առոտն կ'ոխելով՝ իրենց որսական արշաւանքները յառաջ կը մղեն:

Եւ ամառն կուտայ մեզ ցորենի հունձքն, արեգական կիզիչ ճառագայթներն կը դեղնցնեն հասկերն. մշակներու բազմութիւն մը կը դիմէ ցորենի արտերուն մէջ, հոն կը կատարուի քաղը, կալը և ուրիշ խել մը գործողութիւններ, գիւղական կառքերն կը բեռնաւորուին հասկերու խորձերով և գիւղացւոյ խուռն ամբոխը ցնծութեան երգերով կը հետեւի կառաց թաւալման մինչ ի դիւղ: Այդ հասկերէն ցորեանը դուրս պիտի ելնէ ջաղացքին մէջ պիտի մտնէ, և կերպարանափոխութիւններէ վերջ, հաց պիտի լինի, ամենէն տարրական սնունդն:

Ամառ, օրհնեալ լինիս, մաղթե՛նք որ տարիներու յաւիտենական շրջանին մէջ զուարթ դէմքդ ցցունես մեզ և միշտ գարնան գեղածիծաղ աւուրք գլեզ բերեն և դո՛ւ քո կարգին տաս մեզ ձմրան ցրտագին օրերն, որոց նաեւ պէտք ունի մեր մայր բնութիւնն:

Մ. Գ. ՄՕՁԵԱՆ

ԱՆՁՆԱՆՈՒԻՐ ՏՂԱՆ

Մի կիրակի օր, երբոր գարնան արևը բարձրացեր էր երկնակամարին վերայ, Գազիկ իր դասակիցներով գնաց

ի դաշտ զբօսներու և զուարճանալու՝ կանխաւ ստանալով մօր հաւանութիւնը: Հոն ըստ բաւականին խաղալէն գինի, ընկերաց թախանձանքէն զիջանելով, չուեցին մօտակայ գետակին քով, յորում կ'ըղային փոքրիկ տղաներ: Եօթ ութ տարեկան տղեկ մի անխոհեմութեամբ յառաջացաւ ջրին մէջտեղ և մերձ էր հեղձնուլ, եթէ Գազիկ անվահեր կերպով՝ առանց զգեստը մերկանալու, չ'ցատկեր ի ջուր և չազատէր ողորմելի տղեկը: Ընկերները բազում գովեստներ թափեցին իրեն գլխուն՝ քաջասրտութեանը և մարդասիրութեանը պատճառաւ և հազար ու մէկ շնորհակալութիւն յայտնեցին, որ սեւ օրհասէն զերծ պահեց: « Չ'է՛, պէտք է ես ի ձէնջ լինիմ՝ շնորհակալ, պատասխանեց Գազիկ, որովհետեւ փոքրիկին արև տուող դուք եղաք, եթէ ինձ չ'ստիպէիք, ես ամենևին կամք չ'ունէի հոս գալու և թէ՛ միանգամայն նուիրական պարտքս կատարեցի: »

ԾՊՏԵԱԼ ԳՈՂԸ

(Ամենայն հոգւոյ մի՛ հուսաւս)

Ս. ԳԻՐԳ

Աշնանային երեկոյեան ատեն, երբ Արեգն իւր վերջին ճառագայթները հաւաքելով բնութեան վերայէն, կ'երթար հանգստանալ ի գիրկ մօրն, որպէս զի սուաւօտուն նոր եռանդով և նոր աշխուժով օգնէ արարածոյ, մի քիչ հեռուն կ'տեսնուի մէկ աղքատ կին, երկայն գոգնոցը կապած թևերը կուրծքին վերայ դրած, ասոր և անոր կ'դիմէ արտասուս յաջս՝ զինքը գիշերային ցրտէն և երկիւղէն ազատ կացուցանելու:

Վերջապէս մի բարեգութ մարդու կ'հանդիպի որ դրանդիին վերայ նշտած ընտանեացը հետ կ'խօսակցի. «Ա՛հ, Տէ՛ր իմ, կ'աղաչեմ, Ձեր տան մէջ մի անկիւն շնորհէ այս գիշերուան համար՝ ննջելու. պանդո՛ւխտ եմ, այրի՛ եմ, չ'ունիմ աստ ծանօթ, Ձե՛զ կ'ապաւինիմ, զերծո՛ զիս ի մահուանէ, զի եթէ բացօդեայ տեղ մնալո՛ւ լինիմ անպատճառ ագահ հողոյն ծոցը պիտի լինի իմ վերջին քնարան...» Մարդն ի գութ կ'շարժի, կ'ընդունէ զինք յիւր տուն։

Կեղծ աղքատը մեծ ճարպիկութեամբ կ'պատրաստէ ընթրիքն աղջկանց մասնաւոր օժանդակութեամբ, այնպէս որ բոլորովին համակրանքը յինքն կ'դրուէ։

Դիշերը կամաց կամաց առ հասարակ երբ կ'տիրապետէ անհուն տիեզերաց վերայ կ'երթան ննջել ի սենեակն, պարտաւորն անգամաց և խոնջեալ գործարանաց հանգստութիւն սարգեւելու։ Մութն ի մութն կ'ցատկէ շուտով աղքատն անկողնէն, կ'զգենու պատառատուն շորերը, կ'շրջի գաղտագողի տան մէջ, ոսկեզէն և արծաթեզէն զարդեր ծոցերն և գրպաններն տեղաւորելով՝ կ'հեռանայ։

Արշալոյսին կ'զարթի բարերար անձը, կ'երթայ քովը, տեսնալու համար թէ արդեօք հանգի՞նտ է։ Կ'զարմանայ, երբ զինքը չ'գտներ անդ, հագուստներուն տեղը կ'նայի, չ'կայ. կ'ըսէ իւրովի թերեւս անխուսափելի պէտքը կ'հոգայ։ Յանկարծ աչքին կ'զարնէ բաց սնտուկ մի. կասկածի մէջ կ'զկզմի. թէ մի գուցէ գող լինէր կինը։ Սնտուկը կ'թողու այս վիճակին մէջ և ինքը կ'յառաջանայ դէպ ի դուռ։ Դուռը բաց է. կասկածը կ'աւելու իրականութիւն։ Շուտով կ'գայ ի սենեակ, ձայն կ'տայ կնոջը. կ'սկսին պրպտել սնտուկի իրե-

րը։ Չ'իք մանեակ և ապարանջան ոսկեզէն։ Դուռը կ'վազեն աղաղակ կ'բառնան եղելութիւնը սլաղմելով և մարդկանց օգնութիւն հասնելու կ'իմութացնեն։ Ի գո՛ւր աշխատութիւն, օձը շատոնց փախաւ իր ծակը, անկարելի է դուրս հանել։

— Մայրի՛կ, ինչո՞ւ համար հայրիկիս հասակը կարճ է. մի օր հարցուց Վահրամ։

— Դիւրի՞ն է ձեզի այդ հասակը հասցունել. դուք ամէնդ անհոգ կ'ընրջիք, մինչդեռ նա ամէն բոլոր կ'մտածէ ձեր ապրուստին վերայ։

— Ուրեմն չ'պիտի փախաքիմ աղայ ունենալ, զի կ'խորշիմ հայրիկիս հասակն ունենալէն։

— Հայրի՛կ, ի՞նչ է պատճառը, միւրգբերած ժամանակդ շատը Զարէհին կ'տաս, ըսաւ Վահէն քղանցքէն կախուելով։

— Որովհետեւ նա փոքր է, պէտք է մեծնայ։

— Տե՛ս, հայրիկ, միթէ ես առաւելութիւն մ'ունիմ անկէ, ոտները կ'քոտելով, հասակակից եմ անոր, ես ալ պէտք է մեծնամ, ապա թէ ոչ պզտիկ կ'մնամ այսպէս։

Կարին

ԲԱԴԻԱՏՈՒՆԵՆ

ՄՕՐԹԷՐԱՉԻ ՍԱՐԻՆ ՁԵԱՆ ԿՈՅՏԸ

էջ ի ստորոյցս. — Ձեան կոյսր. — Ուղեցոյցին անճամուխութիւնը եւ ժամացոյցի մը խոլարկութիւնը։

1864 տարւոյ յուլիսի վերջերը. վերին Անկատինաի (1) մէջ ի Բօնքէչիմա

(4) Զուեցերիոյ Կրեզն նահանգի մէջ հովիտ մը։

գտնուելով՝ հրաւիրուեցայ երկու բարեկամներէ Մօրթէրաչի կատարը այցմ'ընելու. հաճութեամբ ընդունեցի այս հրաւէր. վասն զի կը փափաքէի զննել Ալպեանց հանուր կազմակերպու-

և Վալթէր առաջնորդաց սենեկի պետն :

Մեր ուղեգիծն էր բարձրանալ Ռօզէկի կողմէն և վերադառնալ Մօրթէրաչի սառոյցներէն : Գրեթէ ութ ժամուան հաճելի և հանդարտ ընթացք մը

թիւնը, զուիցերիական ո' և է բարձր գագաթնակէտէ մը, նաև ծանօթանալ Բօնբրէչիւնացի ուղեցոյցներու արժանեաց : Մեք այդ ուղեցոյցներէ երկուսը մեզ հետ տռինք, ամենահուշակն Ժէննի

մեզ բաւեց ըրան գագաթը հասնիլ :

Հոն մնացինք ժամ մը և Ալպեանց ուրիշ գագաթները ըրած ճանապարհորդութիւններէս յիս գոյացած նախնի համոզման մը ամրապնդելը զգացի :

այն է թէ՛ այս սարերը և հովիտները չ'են երկրիս ներքին հրոց գործողութեանց արդիւնքը, ինչպէս կը կարծէ աշխարհագրական ընկերութեան անուանի Գալաքահը, հասլա թէ՛ ջուրն և սառոյցը յամր և երկարատե գործողութեամբ Ալպեանց ճշմարիտ կազմակերպողն եղած են:

ԺէՆՆի մեծղի և ծանրամարմին մարդ մ'է, որ կը բարձրանայ բրդացած զառի վերը տեսակ մը դանդաղութեամբ բայց աննման է լեռնային խնդրոց մէջ իւր ձեռնահասութեամբ: Մասնաւորապէս բոլորովին սքանչալտեք այն եղանակին վրայ, որով նա կարգադրեց մեր իջնալը, մաքրելով ճամբուն վրայէն ճարտարութեամբ և քաջասրտութեամբ այն արգելքը, որոց մարդ կը պատահի ձեան վերին խաւոց մէջ:

Այսպէս հասանք այն վայրը, ուր կը պարտէինք թողուլ առաւօտեան մեր հետեւած ճամբուն և անմիջապէս զմեզ անհարթ և լարծուն ժայռերու վրայ գտանք: Մեր աջ կողմը, լայն անցք մը, որ արդէն լի էր ձիւներով, կը կազմէր մի հակեալ ստեպատ:

Մեք միմեանց կապուած էինք հետեւեալ կարգաւ, նախ ԺէՆՆի, ապա ես, երրորդը իմ բարեկամն Հ... մի յանդուգն լեռնաբնակ և անոր ետե իր բարեկամը Լ... և վերջապէս ուղեցոյցն Վալքէր: Լ... քիչ փորձառու էր: Մեք զայն Վալքէրի առաջ դրած էինք, որպէս զի իւր կողմէ լինելիք ո՛ր և է սխալ քայլ մը արգիլուի: Ժայռերու վրայ մի վայրկեանական ընթացքէ յետոյ, ԺէՆՆի դարձաւ և ինձ հարցուց թէ՛ պէ՞տք է շարունակել և կամ փորձել մեր աջ կողմի սառուցապատ անցքը:

Ես նախամեծար կ'ընարէի շարունակելը, բայց ուղեցոյցը զիս լաւ չ'հաս-

կրնալով դարձաւ դէպ ի անցքն: Ես զայն կեցուցի դեռ ևս հոն չ'հասած, ըսելով՝ « ԺէՆՆի, գիտէ՞ք, ո՛ւր կ'երթաք, զառի վայրը բոլորովին սառ է »: Նա պատասխանեց. « Գիտեմ, բայց սառոյցը միայն մի քանի մեթր տեղ կ'երեւի: Ես սանդուխ պիտի յարմարեցնեմ, այս վտանգաւոր մասին վրայ և ապա մեք լաւ նեցուկ պիտի ունենամք ձեան վրայ »:

Նա սանդուխը յարմարեցուց, հասաւ ձեան և սկսաւ իջնալ խիստ զգուշութեամբ: Մեք անոր կը հետեւէինք կարգաւ: Բիչ մը ետքը կանգ տուաւ և նայելով մեր վերջի երեք ընկերաց անոնց պատուիրեց խնամօք հետեւիլ ստից նշաններուն, աւելցնելով թէ՛ սըխալ քայլ մը կրնար անջատել ձիւնալոյտ մը: Հազիւ թէ այս բառերը տրտատանեց, լսուեցաւ մեր յեանակողմը անկման աղմուկ մը, յետոյ բախում մի և ակընթարթի մը մէջ տեսայ իմ երկու բարեկամաց և իւրեանց ուղորդին գլորորուիլը:

Իսկոյն ես ուժով մը կանգ առի այս յարձակման դիմադրելու, բայց մէկ վայրկեանի մէջ ես ևս քշուեցայ այս անդիմադրելի յարձանքէն՝ որ նոյն իսկ ԺէՆՆի՞ն ալ տարաւ, և մեք հինգս միատեղ մի սարսափելի արագութեամբ գլորորուեցանք դայթումէ յառաջ եկած մի ձեան կոյտի կողին վրայ:

Այն վայրկեանին երբ ես գլորորուեցայ, գլուխս ծռած գաւազանս շարժուն ձեան մէջ կը մղէի, ջանալով զայն մխել կարծր սառոյցի մէջ: Այսպէսով կրցայ մի քանի երկվայրկեան հաստատ մնալ, բայց արգելքի մը պատահելով՝ ես խիստ կերպիւ օդոյ մէջ նետուեցայ, մինչդեռ ԺէՆՆի իմ վրայ կը գլորորուէր: Մեք երկուքնիս ալ գաւազան-

նիս կորուսինք։ Այլ շնորհիւ մեր արագութեան անցած էինք լայն բացուածքէ մը։

Պահ մը բոլորովին ընդարմացած էի, բայց իսկոյն կանգնեցայ և տեսայ ընկերներս կիսով չափ ձեան մէջ թաղուած, ոստելով մի կողմէն միւս կողմը այն ճեղքուածքին, որոյ մէջէն կ'անցնէին. յանկարծ զիս անոնց մօտ գտայ, ըստ ինքեան գլտորեալ մի երկրորդ ձիւնակոյտի մը յորձանքով։ Ժէճճի գիտէր այս խորշի գոյութիւնը և անդ ընկղմեցաւ ուղղակի։ Այս քաջութեան գործն անպտուղ պիտի ըլլար։ Ուղղորդն կը մտածէր թէ՛ խորշին մէջ ցատկելով պիտի կրնար չուանին հարկ եղած ձկտումը տալ զմեզ ամենքս ալ կեցնելու համար, բայց նա խորշէն դուրս նետուեցաւ ուժգնակի, մինչդեռ չուանը զայն կը սղմէր խեղդելու աստիճան։

Այժմ մեր ներքեւ կը գտնուէր երկար զառիվայր մը, որ կը տանէր դէպ ի բարձրաւանդակ մի, յորմէ կ'իյնային սառի կտորներ բրտացած անջատեալ այն խորունկ խորշէն դէպ ի ուր մեք կը քշուէինք արագութեամբ։

Ձիւնակոյտին ճակատը կը գլտորուէին իմ երկու բարեկամներս և նոցա առաջնորդը գրեթէ ձեան մէջ թաթախեալ։ Ժէճճի ուղղուելով ամեն վայրկեան կը ջանար ճարահատեալ ոտքը սառոյցի մէջ զետեղել։

Այս անկման ատեն միայն հետեւեալ խօսքը կը լսէի, « կա'ց, Տէր Յիսուս, կա'ց »։ Այն տեսակ մը սեղմեալ միտք, զոր մարդիկ կը նկարագրեն, երբ միանգամ խեղդուելու վրայ են, զայս կ'զգայի նոյն պահուն։ Մեր ճիգը խիստ յանկարծական եղած էր և գրգռութիւնը խիստ սաստիկ սարսափի տեղի

տալու համար։ Ըստ որում զառիվայրը նուազ կարծր էր՝ մեր քշուելու արագութիւնը զգալապէս դանդաղած էր, այնպէս որ կը կարծէինք թէ՛ պիտի կենանք։

Բայց ձիւնակոյտը անցնելով վերը յիշուած բարձրաւանդակը, իւր նախորդ արագութիւնն ստացաւ։ Այն ատեն Հ... իր բազկաւ չըջապատեց բարեկամը, որպէս թէ՛ ամեն յոյս կորած էր։ Իսկ ես ձկտեցի իմ կապս և պահ մը ջանացի զիս քակելու համար։ Չը կրնար յաջողիլ, կամփոփէի իմ բոլոր ոյժս չուանի վրայ շարժման յամրացման օգնելու համար։ Յաջողման համար իմ մասնակցութիւնս կը կասկածիմ թէ՛ անօգուտ եղաւ։ Բայց Ժէճճիի զգալի եղաւ քաշելու համար ըրած ձիգը. զառիվայրին մի թեթեւ փոփոխութիւնը յօգուտ իւր գործածելով՝ յաջողեցաւ մեր բոլորը կեցնել բացուածներէ մի քիչ հեռուն։

Մենէ և ոչ մին ծանրապէս վիրաւորուած էր, չուանի ճնշումը կը թողուր սեւ շերտեր իմ թեւերուս վրայ և մեք ամենքս ալ կ'զգայինք ձեռաց չփում մը, որ մի քանի օր տևեց։ Ես ժամացոյցիս չղթային մի ծայրն վիզս կախուած գտայ, միւս ծայրը գրպանս, իսկ ժամացոյցն անյայտացած էր։

Այս դէպքն տեղի կ'ունենար Յուլիսի 30 ին։ Երկու օր վերջ յիսալիա իջայ, ուր մնացի 10-12 օր։ Օգոստոս 16 ին վերադարձայ ի Բոնիբոնի և կը փորձէի մի արշաւանք մի եւս՝ ի խնդիր կորուսած առարկայիս։ Ինձ պէս, իմ երկու առաջնորդք ալ կը կարծէին թէ՛ ցարդ ձիւնը ժամացոյցի վրայէն հալած ըլլալու էր։ Արեւուն ճառագայթից ոսկոյ վրայ շատ քիչ աղդեցութիւն ունենալուն պատճառաւ, կը հետեցնէի

թէ՛ անկմանէ յետոյ եթէ պահարանը բաց գտնուած էր, ժամացոյցն ալ գետին մնացած ըլլալու էր:

Ես ընկերացայ Մօրթէաշի սառնակոյտերու վերն հինգ բարեկամաց, որոց արժանիքն չ'եմ կարող ըստ արժանւոյն գովել: Ի մէջ այլոց, մին նոցանէ անդամ Աւսգաժողովոյ՝ ցցուց հակառակ իւր վաթսուն և չորս տարիներու այնպիսի քաջասրտութիւն և զարմանալի պաղարկունութիւն մը ամենէն դժուարին անցից մէջ:

Իմ ընկերներէս միայն երկուքը պատահարին վայրը եկան ինձ հետ, բայց ոչ ոք ի մէջ կրցաւ երթալ այն սառի մասանց վրայ, ուստի ձիւնակոյտը յառաջ եկած էր: Ըստ սրում մեք կը կոխէինք այն նոյն ձիւնակոյտի մնացորդներու վրայ մի քանի թօնօ ծանրութեամբ ժայռ մը զատուեցաւ արևու ազդեցութենէն մենէ վեր գտնուող ձեան դեղէ մը և գլորուեցաւ այն ձամբուն երկայնութեամբը զոր մեք հետևած էինք սահելով: Չուանի գլորնուած մի քանի կտորներ մեզ ապահովեցին թէ՛ խկապէս մեք ձիւնակոյտի ձամբուն վրայ կը դանուէինք և խուզարկութիւնք սկսաւ:

Հազիւ մի քանի վայրկեան տևած էր, երբ որ Կրէնսէնվալցի ուղեցոյց Քրիստիան Միշելի մի հուրրա՛ն մեզ խմացուց թէ՛ ժամացոյցը գտնուած էր: Մեք զայն չոր և կատարեալ անտխեղձ վիճակի մէջ գտանք, նա ի բաց մնացած էր ինչպէս մեք հաշուած էինք:

Որովհետև զայն ահանջիւ մօտ կը շարժէի հազիւ յուսալով թէ՛ նա ինձ պիտի պատասխանէր՝ փոքրիկ էակը խկոյն կենաց նշան տուաւ: Նա բնական էր տասն և ութ օր ձեան մէջ: Բանալայ չըջան մը բաւեց շուտով նորա շարժում տալու և յայնմ հետէ նա կը քալէ մի անիոփոխ ձգքութեամբ:

Ֆ. Թէնսալ

Հ. Գ. ՉԵՆՈՋԵԱՆ

ՀԱՅՐ ԻՔԷ

Խուլ - համբերու դաստիարակն

Ո՛րքան անողորմ է այն հիւանդութիւնն որ լսելեաց զգայարանքէն և խօսելու կարողութենէն կը զրկէ խեղճ փոքրիկ մանուկներն:

Այն թանկագին կարողութիւնն որով մարդիկ եղբայրաբար կը հաղորդակցին, ընկերակցութիւններ կը հիմնեն, կը փոխանցեն՝ սերունդէ ի սերունդ իմացականութեան հարստութիւններն, այն կարողութիւնն, կ'ըսենք, խօսիլն է: Նա որ չը կարէ երբէ՛ք խօսիլ, մարդկային ընկերութենէն հրաժարեալ էակ մը կը նկատուի: Երանի՛ այն մարդուն որ կուտայ այդպիսեաց խօսելու կարողութիւն և զանոնք կը կոչէ ընկերային կենաց մէջ և կը մոցնէ իրենց ընտանեկան յարկին մէջ:

Բազդին անարդարութիւններն ջնջելու, բնութեան սխալներն ուղղելու մեծ խորհուրդն արդի ժամանակաց միայն կը պատկանի:

Խուլ համբերը խօսեցնելն հրաշք մը նկատուած էր նախնի իմաստնոց համար որք զայն չէին համարձակած վերագրել մարդկային կարողութեան: Եւ սակայն մարդոց խոնարհագոյնն կարող եղած է այդ վեհ և անիմանալի հրաշքը գործել:

Էրէ քահանայն եղած է Խուլ-Համբերու դաստիարակն, հայրն, փրկիչն. 1872 ին Վէրսայլի մէջ ծնած է. մանկութիւնը Քաթոլ-Նասիօններու վարժարանին մէջ անցուցած է: Կրօնից վրայ անհուն սէր մ'ունենալով՝ ուսումնասիրեց աստուածաբանական ուսումն բարեպաշտ ոգւով մը: Թրուայի արքեպիսկոպոսին, Պօսինէ սրբազանին

ձեռամբ քահանայ եղաւ և իւր պաշտպանին մահուանէն վերջ, Փարիզ վերադարձաւ պաշտօնին գլուխն անցնելու համար:

Հայր էրէ երեսուն երկու տարեկան էր երբ զխլուածաւ օր մը Ֆօսէ Ս.

ՀԱՅՐ ԷՐԷԻ ԱՐՁԱՆԸ

Վիքթօռի փողոցը տուն մ'այցելեց: Տիրուհին դուրս ելած էր, առաջնորդեցին զինք համեստ սենեակ մը տիրուհւոյն սպասելու համար: Սենեկին մէջ երկու փոքրիկ աղջիկներ նստած սեղանի մ'առջեւ կար կը կարէին: Քահանայն համակրական շեշտերով հար-

ցումներ ուղղեց այդ սիրասուն երկու էակաց, բայց մեծ զարմանօք տեսաւ որ իւր հարցմունք անպատասխան կը մնային: Աղջիկներէն մին վերջապէս հասկցուց ձեռաց նշաններով թէ՛ չը կրնար խօսիլ և լսել իւր ընկերուհւոյն նման:

Այդ վայրկենէն հետէ քահանայն համակրութիւն մը ցցուց որը աղջկանց

Խոյլ Համբերու այբբնութիւն:

վրայ և այդ գեղեցիկ առիթէն ուղեց օգուտ քաղել իւր գթութեան ոգին երեան հանելու համար: Այն օրէն ի վեր ուխտ ըրաւ իւր կեանքը խուլ-Համբերու դաստիարակութեան նուիրել: Ի՞նչպէս հարցուց ինքնին, նորածին մանուկը կը ճանաչէ իրերն և մարդիկ: Չէ՞ մի որ նա եւս խուլ-Համբ է աշխարհ եկած ժամանակ: Ի՞նչ միջոցներով կը յաջողի ամէն ինչ հասկնալ.

Յիշողութեամբ : Տեսանելեաց և լսելեաց զգայարանքներովն իրաց վրայ տեղեկութիւններ կը քաղէ : Ուրեմն աչքը կը բաւէ նշաններով խօսելու համար : Խուլ-Համբերը աչօք պիտի լսեն և մատներով պիտի խօսին տեսանելի խօսքով մը պիտի հասկցնեն իրենց կարծիքներն :

Քահանայն իւր նպատակին հասնելու համար ծանօթացաւ ձեռաց այբբենաբանի մը որ երկար ժամանակէ ի վեր կը գործածուէր Սպանիոյ մէջ : Անձնուէր քահանայն , մարդկութեան բարեկամն , ունենալով ի ձեռին այդ հըրաշագեղ գիտութեան բանալին , քանի մը Խուլ-Համբեր հաւաքեց և Մուլէն փողոցին մէջ առաջին վարժարանը հիմնեց որոյ աշակերտաց թիւը 1760ին մինչև 72 ի կը հասնէր : Հակառակ այս դժուարութեանց զորս կը յարուցանէր այս վեհ գործն , և հակառակ ստակի նուազութեան , քահանայն շարունակեց հետևել իւր գծած ճանապարհին ուղղութեան : Կ'արհամարհէր ամէն խոչընդոտ և յառաջ կը վարէր իւր յանդուգն ձեռնարկ :

1785 ին պետական հրաման մը կը յայտարարէր թէ՛ Խուլ-Համբերու այդ վարժարանը ցմիշտ կանգուն պիտի մնայ և կառավարութիւնը կը յատկացընէ այդ բարենպաստակ հաստատութեան տարեկան 3400 ոսկոյ գումար մը : Քահանային համբաւը տիեզերական եղաւ . Աւստրիոյ Ժօզէֆ Բ . կայսրն և Ռուսիոյ Կատարինէ Բ . կայսրուհին , և այլ ականաւոր անձինք իրենց գանազան նուէրներովն վարձատրեցին զնա : Ինք կը սիրէր աղքատներն և այդ մեծարանաց կը պատասխանէր : « Ազգատաց նուիրած եմ իմ անձն , առանց աղքատաց չպիտի կրնայի Խուլ-Համբերու դաստիարակութեան համար աշխատիլ : »

տիլ : »

Բարեպաշտ քահանայն մեռաւ 1789 ին , դեկտ . 23ին , վստահ թէ իւր հիմնած վարժարանին ապագայն ապահովեալ էր : Իւր կենաց վերջին վայրկեաններուն մէջ բարեկամներ և ազգականներ զինք շրջապատած էին երբ յանուն Ազգային ժողովոյ պատգամաւորաց խումբ մ'եկաւ և բարերարին անկողնոյն մօտենալով ըսաւ նմա . « Հանգիստ մեռէ՛ք . հայրենիքը կ'որդեգրէ ձեր աշակերտներն : »

Եւ այսօր , շնորհիւ այդ եղական գեղեցիկ դաստիարակութեան , Խուլ-Համբերուն մէջ կը գտնուին դաստիարակներ , դրագէտներ , փորագրիչներ , նկարիչներ և արձանագործներ :

1879 տարւոյ մայիս ամսոյն մէջ վարժարանին ընդարձակ սրահին մէջ գեղեցիկ արձան մը կանգնուեցաւ ի յիշատակ մեծ բարերարին : Արձանն որոյ պատկերը թերթերնուս մէջ դրած ենք , կը ներկայացնէ Հայր Էբէ իւր աշակերտաց միոյն հետ որուն կարգալիւսուցանէ : Վարժարանին նախկին սաներէն միոյն գործն է այս գեղեցիկ արձանն :

Մ . Գ . ՄՕԶԵԱՆ

Նա որ յաճախ մեր քմաց ու կամաց հաճելի է՝ մեծապէս մնաս է առողջութեան :

Նա որ կը սիրէ ձուն պէտք է հաւերու չըռնի լսէ ընդմիշտ :

Պարտքն հատուցանել ուղղը մարդն թողուցած դրաւին զնոյն բարձրութեան չնայիր :

Պ . Ս . Ո .

ՀԱՄԱՐՈՂԻՑԻՒՆ, Ի ՀԻՒՍԻՍԱՑԻՆ ԲԵՒՆԻ

ԵՐԿԻՐ ՓՐԱՆՍՈՒԱ ԺՕՁԷՓԻ

ԵՒ

Ծ Ո Վ Ն Ո Ր - Ձ Է Մ Պ Լ Ա Ի

ԳԼՈՒԽ Ը.

Ի Հիւսիսային ծայրն. — Միսկեսօրփ սառնամանիկն. — Արկած. — Ֆլիկըլի հրուանդանն. — Վերսայարձ ի նաւ. —

Արջի որսորդութիւն:

(Շար. 21րդ քիւէն)

Հանապարհը կարծես աւելի կը դժուարանար իրենց վերադարձին և երկար ժամանակէ մը վերջ յաջողեցան Պոսօօք հրուանդանէն մինչեւ Շըռօյ-թըրի հրուանդանը հասնիլ: Վերջապէս եկան, Հալէք և իւր ընկերները ողբալի վիճակի մէջ գտան: Գրեթէ անձանաչելի եղած էին:

Ապրիլ 14 ին, Հոհէնլոհէ կղզին թողուցին. տասն առուր համար պաշար մնացած էր: 15 ին Հէլվալտ հրուանդանէն վեր մնացած բոլոր կղզիներէն անցած էին և գիշերը կանգ կ'առնուին 81⁰ աստիճանին վրայ:

18 ին, Նէօշթատի կղզեակը կը հասնէին. Օռէլի հետ ընկերակցութեամբ Բաեէն տեղակալն Թիւօլի հրուանդանը ելաւ, որոյ բարձրութիւնն էր 900 մեթըր: Այդ բարձրութենէն կը նշմարէին Վիլզէքի կղզւոյն սառնային միայնութիւնն, Լինտմէն խորշէն կազմուած թերակղզի մը զոր Բաեէն կռնէց Լա Ռօնսիէն լը Նուռի, ի պատիւ Փարիզու աշխարհագրական ընկերութեան նախագահին, և Նէօշթատ կղզւոյն հիւսիսակողմն գտան Քօլինսընի գեղջկական խորշն իւր օձաձև նեղուց-

ներովն: Այս խորշն ծածկուած էր բոյսերով և ծովային դալարեօք: Չերմաչափը զեռոյէն վար 25⁰ կը ցուցնէր: Բեւեռային գեղեցիկ պատկերներէն մին էր զոր տեսան:

Երկար արշաւանքներէն վերջ, դժուարին արկածներէ յետոյ, կը մնար 90 քիլօմէթրօյի ճանապարհ մը Թէկէթօֆի հասնելու համար: Բաեէն յուսահատ մնացած էր. Ամէն կողմանէ սառույցները զինքը պաշարած էին: Ո՞ր կողմը յառաջանալ հարկ էր: Աջ թէ ձախ կողմերն: Պէտք էր անցնիլ Վիլզէք երկրին սառույցներէն որք ձախակողմը կը գտնուէին:

ԳԼՈՒԽ Թ.

Երրորդ արշաւանք սայրակով. — Մաֆ Բրեքօֆ կղզին. — Պոլին հրուանդանն. — Ջիշիի երկիրն. — Ֆրանսուա Ժօզեփ երկրին տեսարանն:

Ապրիլ ամսոյն վերջին օրերը, մթնոլորտը խաղաղ և պայծառ էր: Բայց ցուրտը որ 18⁰ և 25⁰ աստիճանաց վըրայ էր, դեռ կարծր կը պահէր սառույցներն և հազիւ պիտի կրնայինք սայլակով երրորդ արշաւանք մը կատարել: Մեր երրորդ արշաւանաց նըպատակն էր մասամբ խուզարկել Ֆըրանսուա երկրին արևմտեան կողմերն, համոզուելու համար թէ՛ Սբիցպէրկի կողմերը կը յառաջանա՞ր այդ անծանօթ երկիրն:

Ապրիլ 29 ին, Բաեէն, Պրօշ տեղակալն և Հալլէն դուրս ելան նաւէն, Ժիւպինալ և Թօնօսսի շուներուն հետ, սայլակն բռնաւորուած էր շաբաթուան մը պաշարով: Բէքէլ շնիկն զոր նաւուն մէջ թողած էին, եկաւ արշաւասոյր գտնել կարաւանը և ընկերացաւ նմա իւր յօժար կամօքն:

Առաջին դադարը տեղի ունեցաւ Վիլզէք կղզւոյն մէջ։ Մաք Քլէնթօք կղզին որոյ կողմը կը յառաջանային, կը ներկայացնէր սառոյցներու կամար մը ծախակողմէն դէպ յառաջակողմին, Պըրիւն հրուանդանէն սկսեալ մինչեւ Օբօլզըրի հրուանդանն։

Սայլակը թեթեւցուցած էին. շատ պաշարներ ձգած էին։ Մինչ շտեմարանը կը հաստատէին իրենց պաշարները տեղաւորելու համար, և ահա՛ արջ մը խոշոր ճեղքէ մը դուրս սլացաւ և երկրախոյզներուն վերայ յարձակեցաւ։ Մի քանի հարուածներ հրացանի յաջողեցան զնա փախցնել. վիրաւորուած էր բայց վէրքերէն և ոչ մին մահացու էր, որովհետեւ սկսաւ խոյս տալ և ապաւէն փնտռել։

Մաք Քլէնթօք կղզին հասնելու համար, ճեղքերով պաշարուած բարձր մը մէջէն պէտք էր անցնիլ որ հաւանականաբար կը հաղորդակցէր հարաւակողմէն՝ Ս քիլօմէթր ընդարձակ ջրալից աւազանի մը հետ։ Ճանապարհորդներն որոշեցին այդ վտանգաւոր ճեղքնարկութիւնը ստանձնել։

Մայիս Աին, Մաք Քլէնթօք կղզւոյն եզերաց վրայ կարաւանը հաստատուեցաւ որոյ վրայ որոշեցին ելնել Բաեէս և Հալլէս հետեւեալ օրն։

Երկու ժամ վտանգալի արշաւանքէ մը վերջ, կարողացան անցնիլ Սիմօնիի սառնակոյտէն և երեք ու կէս ժամէն հասնիլ հրուանդանին գագաթին։ 760 մէթր բարձրութեան մը վրայ կը գլուխուէին։

Մարքամի նեղուցին միւս կողմը, կ'երկարէր կոնածեւ լեռանց շղթայ մը որոց միջեւ կը բարձրանար սպիտակ եւ և նուրբ բուրդ մը 1500 մէթր բարձրութեամբ զոր Բաեէս կոչեց Ռիխթօ-

ֆէնի ասեղն։ Կարելի եղածին չափ, երկիրը կը ներկայանար խորշերով եւ սառոյցներով ծածկուած. անկարելի էր որոշել Սքիցպէրկի եզերաց սահմաններն. 110—115 մէթր ընթարձակութեան մը վրայ կը նշմարուէին լեռնագօտիններ և հաւանականաբար ցամաքային մասը դէպ յայդ կողմեր կ'երկարի արեւելեան երկայնութեան 48⁰ աստիճանն։ Մառքամի նեղուցին հարաւակողմը ցամաքները կտրուած էին նեղուցով մը որ կոչուեցաւ Նեկրի նեղուց։ Այս նեղուցը նաւարկելի էր, և սառոյցին վրայ հետից նշաններ որոշակի կը տեսնուէր։

Իւր գլուտերը ամբողջացնելու համար Բաեէս մոտադիր էր հիւսիսային արեւելակողմը յառաջանալ նաւակով մը եւ Ռիխթօֆէնի բրգածեւ լեռնէն անցնիլ Զիխի երկիրը մտնելու համար։ Բայց տասն եւ հինգ օր կը մնար իրեն եւրոպա վերադառնալու համար, եւ դէպ ի Թէկէքօս սառոյցներուն ճամբան բռնեց. 22 ժամ քալելէ յետոյ հասաւ անդ։

Իւր խուզարկութեան ճանապարհորդութիւնն վերջացած էին։ Իւր սայլակով կատարած երեք արշաւանաց մէջ 725 քիլօմէթր ճանապարհ կատարած էր։

Աւասիկ ի՛նչ եղանակաւ Բաեէս հրամանատարն կը նկարագրէ նոր բեւեռային երկիրն։

« Պրանսուա-ժօզէֆի երկիրն իւր տարածութեամբ կը նմանի Սքիցպէրկի մեծութեան և կը բաղկանայ բազմաթիւ լեռնակոշտերէ։ Իւր արեւելեան և արեւմտեան կողմի գլխաւոր երկիրներն են Վիլզէք և Զիչի, երկայն խորշերով և կղզեակներով ծածկուած։ Ընդարձակ նեղուց մը, Աւստրիա սոււտ, զա-

նոնք իրարմէ կը բաժնէ ֆրանքֆորթ հրուանդանէն սկսեալ :

Եւ որովհետեւ առիթ ունեցայ չըրջելու բեւեռային Սառուցեալ Ովկիանոսէն թրջուած բոլոր երկիրները , կարելի է ինձ այժմ բաղդատել զայն : Արեւմտեան Կրօնէականտիա ամենէն բարձրն է և սառնային . հակադիր եզրն լեռնային է ճովս և արգաւանդ իւր բուսականութեամբ :

« Ինչ որ մինչեւ հիմա բացարձակ անծանօթ կը մնայ , այդ երկրին ներքին մասն է : Սրբցպէրի և Նոր Զէմպլիա ծովէն 3000 մէթր բարձր են : Եւ սակայն ոչ Սրբձպէրի ո'չ Արշխաղագոսն և ո'չ Նոր Զէմպլիա ֆրանսուս ժողէֆի նման չոր և ամայի են :

« Ֆրանսուս ժողէֆի երկրին տեսարանը բոլորովին բեւեռային է . անոր ցուրտ կլիմայն , հսկայական սառնակոյտերն , և ամայի տեսքն տխուր տըպաւորութեան մը ներքեւ կը թողուն ճանապարհորդն : Իւր երկրաբանական կազմութեամբ , կը նմանի արեւելեան Կրօնէականտի զանազան մասանց . բաղդատմամբ այլ բեւեռային երկրաց հետ , հոս բուսական կեանքը աղքատ է : Ո'չ իսկ կը տեսնես հեաքն այն բոյսերուն , որք տարւոյն մէջ երբեմն կ'երևին բեւեռներու յատուկ ցուրտ կլիմայից ներքեւ :

Թարգմ.

Մ. Գ. ՄՈԶԵՒՆ

[Շարունակելի]

Հանդիսիս 22րդ թիւն հրատարակելոյ առթիւ , կ'աղաչենք մեր Մեծ .

Գործակալաց և մինչեւ ցայսօր բաժնեդէինները շվճարող Բաժանորդաց , որ բարեհաճին բաժնեգինները յղել մեզ :

Արդարեւ , սոյն ազգարարութիւն՝ որ մի՛ միայն մեր ազգային լրագրաց էջերուն մէջ կ'երևի , և թէ՛ միայն Հայ թերթերուն վերապահեալ է , ահներև կ'ապացուցանէ թէ՛ Հայ ընթերցողք ինչպէս կը քաջալերեն իւրեանց թերթերն ու անոնց հրատարակիչները :

. Ծ Ա Ղ Ի Կ Մ Ա Ն Կ Ա Ն Ց

Կը հրատարակուի տետր առ տետր 16 երեսէ բաղկացեալ 15 օրը միանգամ Տարեկան գինն է կանխիկ 30 դշ. արծ. մէճիտ Պօլսոյ համար — Գաւառաց համար 40 դաշեկան : 4 բուրլի Ռուսաստանի համար : — Մէն մի տետրակին գինն է 50 փարայ :

Բաժանորդագրութեան տեղերն են՝ 1. Պօլիս Էսկի Զապրիէ ճատտէսի , թիւ 61 . Հանդիսիս Խմբագրատունը . — Կամուրջի գլուխ՝ Զրափաճառ Պօղոս և Յակոբ աղայից խանութները :

Ադրիանուպօլիս . — Արամ էֆ. Սըլաճեան .

Ատանա . — Պետրոս էֆ. Ուրֆալեան .

Գահիրէ . — Յառաջգիմասէր ընկերութիւն .

Երզնկա . — Գրիգոր էֆ. Տէր Գարբիէլեան .

Եօզկաթ . — Միհրան էֆ. Քիւրքճեան .

Զմիւռնիա . — Ուսումնասիրաց ընկերութիւն :

Թիֆլիզ . — Մեծ. Խմբ. Աղբիւր Հոնդիսի .

Կարին . — Մեծ. Յակոբ էֆ. Համաճեան .

Մէրսին . — Գրիգոր էֆէնտի Արփիարեան .

Մանիսա . — Մամաճիւզ Ուսումնասիրաց ընկ .

Մարտան . — Յ. Թ. էֆ. Գայսեան .

Նիկոմիդիա . — Յակոբ էֆ. Տէր Աղաբեան .

Ռօտոսթոյ . — Տիւրէն էֆ. Գօլանճեան .

Սամսոն . — Միհրան էֆ. Քիւրքճեան .

Սեբաստիա . — Միհրան էֆ. Թաճեան .

Սիմֆերոպօլ . — Արժ. Օգոստինոս Եֆ. Կօպչակճեան

Տրոպիզոն . — Նշան էֆ. Գալայճեան .

Օրտու . — Մեծ. Յակոբ էֆ. Արսլանեան :

ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ Ա . ՄԱՔԱՅԵԱՆ

ՏԳԱԿՐԻՉ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ Կ. ՊՕԼԻԱ , ԷՍԿԻ ԶԱՊՐԻԷ ՃԱՏՏԵՍԻ ԻՒ 61